

راه کارهای گسترش عفاف در جامعه و آثار آن

خانم نادری - طلبه سطح دو مدرسه علمیه امام خمینی (ره) رباط کریم
برگزیده سومین جشنواره علامه حلی استان تهران

چکیده

«عفاف»؛ حالتی نفسانی است که با اجتناب از تن دادن به خواهش‌ها، تمایلات فطری و خارج نشدن از حد اعتدال حاصل می‌شود و شخص عقیف؛ کسی است که بتواند در حد اعتدال، شهوات و غرایز خود را مهار نماید. «عفاف» یکی از اساسی‌ترین تعالیم اخلاقی اسلام به شمار می‌رود و مسلمانان وظیفه دارند با رعایت موازین آن، حریم زن و مرد را پاس داشته و خود را از انحرافات اخلاقی و اجتماعی حفظ کنند. این امر بر استحکام نهاد خانواده و کاهش آمار طلاق تأثیر خواهد گذاشت و سلامت جامعه اسلامی و آرامش روانی افراد را تضمین خواهد کرد. این تحقیق با جمع‌آوری اطلاعات از منابع روایی، تفسیری، اخلاقی و... نگرشی نو به راهکارهای گسترش عفاف در جامعه داشته و آن را به روش توصیفی و نظری بررسی کرده است. پژوهش حاضر در سه فصل: کلیات، راهکارهای گسترش عفاف و پیامدهای آن، تنظیم گردیده است. در بخشی از نتیجه آمده است: اهمیت عفاف به‌عنوان یکی از اساسی‌ترین قوانین الهی بر هیچ متفکری پوشیده نیست و اسلام با مطرح کردن آن، تدابیری اساسی در حوزه خانواده و اجتماع اندیشیده است. امروزه باید برای گسترش عفاف در جامعه و ایجاد امنیت اجتماعی و اخلاقی، اموری از جمله امر به معروف و نهی از منکر، تقویت باورهای دینی و معرفی الگوی مناسب به فرزندان، تربیت صحیح آنان و... را به کار بست. بنابراین برای داشتن جامعه‌ای سالم، همه باید پاسدار عفاف باشند. یعنی از یک سو؛ زنان جامعه اسلامی باید از خودنمایی، خودآزایی و دلربایی در محیط بیرون از خانه پرهیز کنند و از سوی دیگر؛ مردان جامعه نیز از چشم‌چرانی و هوسرانی اجتناب ورزند.

کلیدواژه

عفت، حجاب، حریم، آرامش، خانواده، جامعه، حکومت.

مقدمه

«عفاف» در تعالیم اسلامی در حقیقت پدید آمدن حالتی برای نفس است که بر کنترل شهوات و جلوگیری آن در خروج از مرز اعتدال دلالت می‌کند. از آنجا که عدم رعایت عفاف به عنوان یکی از مهمترین معضلات جامعه امروز بشمار می‌رود، سزااست جهت صیانت از کيان جامعه اسلامی تدابیری اساسی اندیشیده شود؛ چرا که به نظر می‌رسد با ادامه روند کنونی، جوانان در معرض خطراتی چون بدحجابی، افزایش بی بندوباری، ایجاد روابط نامشروع و انحطاط اخلاقی قرار گرفته و بنیان خانواده متزلزل گردد. امروزه غفلت در امور دینی به خصوص «عفاف»، عواقب جبران ناپذیری مانند بالارفتن سن ازدواج، فروپاشی بنیان خانواده، افزایش طلاق، ضعف ایمان و سستی باورهای دینی و افزایش فساد و انحراف افراد و... را در پی خواهد داشت و عدم رعایت آن، منجر به سقوط ارزشهای انسانی و انحطاط اخلاقی انسانها خواهد شد.

معنای لغوی عفاف

واژه «عفاف» در زبان عرب از ریشه «ع. ف. ف» است و با فتح حرف اول، به معنای «عفاف، پارسایی و پرهیزگاری، نهفتگی، پاکدامنی، خویشنداری» است.

معنای اصطلاحی عفاف

در بیان معنای اصطلاحی عفاف آمده است: عفت پدید آمدن حالتی برای نفس است که به وسیله آن از فزونخواهی شهوت جلوگیری شود.

ابعاد عفاف

از آنجا که «عفاف» به معنای خودداری و خود نگهداری از هرگونه امر ناپسند است، همین امر قلمرو عفاف را توسعه بخشیده و تمام اعضای ظاهری و تمام قوای باطنی بدن را فرامیگیرد و به همه ابعاد وجودی انسان سرایت میکند. پس ابعاد مختلف عفاف را میتوان با تقسیمبندی ذیل مورد بررسی قرارداد:

1. عفاف در رفتار (عفت کردار)؛
2. عفاف در گفتار (عفت کلام)؛
3. عفاف در افکار (عفت اندیشه).

1. عفاف در رفتار

مقصود از «عفاف» در رفتار اعمال و افعالی است که به واسطه اعضاء و جوارح پدید می‌آیند. در ادامه به بیان چند مورد از عفاف در

رفتار اشاره می شود:

1.1. عفاف در نگاه

ارزش و اهمیت این موضوع از این جهت است که چشم، دروازه دل است. آنچه از این دریچه وارد وجود شخص میشود گاهی او را به سرمنزل سعادت و گاه به ورطه سقوط و ذلت می کشاند. از آنجا که خداوند، خالق انسان است و نسبت به تمام صفات و اخلاقیات او آگاهی کامل دارد، از همین رو عفت در نگاه را توصیه نموده و میفرماید: «و به مردان با ایمان بگو که دیدگان خود را فرو بخوابانند...» (نور). (30/و به زنان با ایمان بگو که دیدگان خود را فرو بخوابانند...» (همان 31/). بنابراین رعایت عفت نگاه و پرهیز از چشمچرانی، پاک‌ی جان و روان انسان را در پی خواهد داشت که با سعادت مرد و زن و نسل انسانی در ارتباط است.

1.2. عفاف در پوشش

یکی از مهمترین مصادیق «عفاف» مسئله حجاب و پوشش است. نفس انسان به او امر میکند زیبایی های جسمی خود را نمایان کند تا بیشتر مورد توجه دیگران باشد. عفت در پوشش؛ آن است که انسان از پوشیدن لباس های تنگ و چسبان یا نازک و بدننما که موجب جلب نظر دیگران و خودنمایی می شود، اجتناب کند و وقار و سنگینی را برگزیند. امام علی (ع) میفرماید: «شما را به پوشش لباس ضخیم توصیه میکنم، چرا که هر کس لباس نازک باشد، دینش نازک است.» (حرانی، 1382 ش: 342)

1.3. عفاف در زینت و آرایش

تمایل آدمی به زیبایی و جمال، یکی از خواسته های فطری بشر است. آیین مقدس اسلام نیز به موضوع زیبایی، زیبادوستی و پیرایش توجه مخصوصی دارد و پیروان خود را به زیبایی و آرایش و استفاده از نعمتها توصیه میکند تا یکی از خواهش های طبیعی بشر یعنی جمال دوستی وی اغناء شود. در این رابطه امام حسن مجتبی (ع) میفرماید: «خداوند زیباست و زیبایی را دوست دارد؛ پس خود را برای پروردگارم زیبا میسازم.» (احسائی، 1405 ق: 1/321). بنابراین اسلام از زینت، آرایش و آراستگی نهی نمی کند، بلکه آنچه مورد مذمت قرآن کریم و اسلام است «تبرج» و آشکار ساختن زینت در محافل اجتماعی و برای غیر محارم است.

ملاقات با کودک

در مدت نگهداری با توجه به فلسفه آن، حفظ روابط اجتماعی کودک، باید در نظر باشد. سرپرست و نگهدارنده او حق ندارد کودک را از ملاقات با پدر یا مادر و یا حتی سایر خویشاوندان بازدارد. البته فقها در این زمینه، بیش تر ملاقات با مادر یا پدر را مطرح کرده اند (نجفی، 1366: 292)

2. عفاف در گفتار

یکی دیگر از ابعاد عفاف، عفت در کلام و سخن است. سخن، سرمایه انسان و ملاک اعتبار و ارزش اوست. انسانی که به گفتار خود اهمیتی قائل نباشد، از ارزش خود در بین مردم می کاهد. از آن جمله دروغگویی که مصداق مناسبی برای انسان بیعفت در گفتارش هست. از سوی دیگر مسئله مهمی که باید در هنگام سخن گفتن رعایت شود، بحث آهنگ و لحن کلام است. اثر تحریک آمیز صدای زن، توسط روانشناسان مورد بررسی قرار گرفته است. از جمله ایشان مارتین موريسن، روانشناس معروف کانادایی به این نتیجه رسیده که: «صدا؛ اولین محرک و عامل جنسی به شمار میآید...» (پاکنژاد، 1369 ش: 20/182). خداوند متعال همواره انسان را از گفتار منافی عفاف نهی فرموده و به رعایت عفت کلام دعوت مینماید. پس شایسته است انسانها نیز در مقام بندگی حق قرار گیرند و با رعایت ادب، نرمی، محبت و... با دیگران سخنگویند و از دروغ، بهتان، ناسزا و... دوری گزینند و موجبات گسترش عفت کلام را در بین افراد جامعه فراهم نمایند.

3. عفاف در افکار

«عفاف» در فکر و اندیشه بهمعنای مهار و مدیریت افکار است تا وارد عرصه های آلوده و خلاف عفت نشود و شخص، با اندیشه پاک به زندگی بپردازد. تفکر و اندیشه از اهمیت والایی برخوردار است و هر قدر فکر انسان متعالیتر و با فطرت کمالجوی او بیشتر منطبق باشد، سریعتر راه تکامل را میپیماید. امام علی (ع) میفرماید: «هر آن کس که عقل دارد، عفت میورزد. از اینرو عقل و تفکر یکی از عوامل مؤثر در تعدیل خواهشهای نفسانی و رام کردن غرایز بشری است. پس انسان برای رسیدن به زندگی حقیقی و سعادت‌مندانه محتاج اندیشه است.» (رسولی محلاتی، 1386 ش: 2/130)

راهکارهای گسترش عفاف

در راستای بیان راهکارهای گسترش عفاف می توان سه بُعد فردی، خانوادگی و اجتماعی را مورد بررسی قرارداد. در ادامه به نقش هر یک اشاره خواهد شد.

فردی

علاوه بر اینکه افراد با کمک یکدیگر میتوانند در گسترش فرهنگ عفاف مؤثر باشند، فرد به تنهایی نیز در این زمینه نقش بسزایی دارد که در ادامه به راهکارهایی درباره «نقش فرد در گسترش فرهنگ عفاف» به تفصیل اشاره می شود:

1. تقویت باورهای دینی

اولین گام و حرکت اصولی در گسترش فرهنگ عفاف، آشنایی کامل با دین و تقویت اعتقادات اسلامی در بین افراد جامعه بهخصوص بانوان است. برای نمونه قرآن کریم در بُعد عفاف در پوشش میفرماید: «ای پیامبر! به زنان و دختران و زنان مؤمنان بگو که خویشان را به جلباب (چادر) بپوشانند برای اینکه آنها (به عفت و حریت) شناخته شوند.» (احزاب. 59/)

2. احیاء امریه معروف و نهی از منکر

امریه معروف و نهی از منکر، از فروع بنیادین دین مقدس اسلام به شمار میرود. امام باقر (ع) در بیان ضرورت آن می فرماید: «امریه معروف و نهی از منکر فریضه بزرگ الهی است که همه واجبات با آن برپا می شود و بهوسیله آن امنیت برقرار میگردد، کسب و کار مردم حلال و حقوق افراد تأمین می شود و در سایه آن آبادانی میآید و از دشمنان انتقام گرفته می شود و کارها رو به راه می گردد.» (حر عاملی، 1409 ق: 11/395)

3. تقویت غیرت مرد و حیای زن

«غیرت» حس درونی است که آفرینش برای محافظت و نگاهبانی از حریم خانواده و پاسداری از نسل در وجود مرد نهاده است، بنابراین می خواهد ناموس خود را از دسترس کامجویی دیگران محفوظ داشته و همسر خود را تنها در انحصار خود نگه دارد. قرآن کریم در این زمینه میفرماید: «مردان را بر زنان حق تسلط و نگاهبانی است.» (نساء. 34/3) زن مسلمان نیز موظف است با حفظ و تقویت شرم و حیای خدادادی خود، موجبات حفظ و پاکدامنی و عفت خویش را فراهم آورد.

خانوادگی

خانواده نیز به عنوان یکی از نهادهای مؤثر در این عرصه، بهتر می تواند چنین ارزش هایی را محقق و زمینه های تعمیق و گسترش آن را فراهم نماید، از جمله:

1. رعایت خدامحوری در زندگی؛

اولین موردی که باید همواره در زندگی به آن توجه داشت، جایگزینی خدامحوری و توجه به اصل توحید و وحدانیت خداوند، به جای خودمحوری هست، چرا که پیامبر بزرگوار اسلام نیز این اصل را به عنوان محتوای تعلیم و تربیت انسان ها اعلام کرد. «بگویید خدایی جز الله نیست، تا رستگار شوید.» (کلینی، 1363 ش: 1/176). ایمان و اعتقاد به این اصل، سبب تصحیح رفتار و اخلاق، تزکیه نفس و پیشه کردن عفاف و در نتیجه رستگاری انسان میشود.

2. مأنوس کردن فرزندان با قرآن کریم و معارف دینی؛

یکی از عواملی که میتواند جوانان را از انحرافات مانده بیعفتی، بیحجابی و ... حفظ نماید، «ارتباط و انس با قرآن کریم» است، در این میان والدین، نقش بسزایی را ایفا خواهند نمود. امام صادق (ع) در این زمینه میفرماید: «هرکس قرآن بخواند در حالیکه جوان مؤمنی باشد، قرآن با گوشت و خونس عجین میگردد.» (کلینی، 1365 ش: 2/603)

3. بیداری فطرت انسانی

«فطرت در انسان» ابتدا به صورت بذرهایی است که در زمین وجودی انسان پاشیده شده است و باید با تربیت صحیح شکوفا شده و صفات عالی انسانی را ثمر دهند، تنها در این صورت است که انسان به فعلیتی که شایسته اوست و انسانیت نامیده میشود، میرسد بنابراین تعلیم و تربیت نادرست، فطرت انسانی را مکدر میسازد و جلوی رشد و ترقی آن را میگیرد. ازاینرو بر هر خانواده ای واجب است با دقت و آگاهی لازم، فرزندان را با احکام و مبانی دین آشنا نموده و وادارشان نمایند تا دستورات دینی همچون رعایت عفت را در زندگی خود به اجرا درآورند. همچنین با یادآوری آثار تخریبی بی عفتی و گناه به خصوص رفتارهای نامشروع، آنان را برای مقابله با هوای نفس خود آماده نمایند.

4. معرفی الگوهای مناسب برای فرزندان

انسان فطرتاً اسوه پذیر است و از نظر روانی طالب شخصیتی است که او را الگوی خویش قرار داده و در اعمال و افکارش از او تبعیت نماید. در مسائل اساسی تربیتی؛ پیامبر اکرم (ص) برای مردم اسوه است. «هر آینه رسول خدا (ص) برای شما الگویی خوب و نمونه ای کامل است.» (احزاب. 21/2) آری پیامبران و معصومین (علیهم السلام) در هر عصر و زمان، الگوی بشریت میباشند.

فواید اعتقاد به بداء

بداء در حوزه اعتقادی و عملی آثار ارزشمندی دارد. مهمترین اثر اعتقاد به بداء، اثبات قدرت مطلق خداست و همچنین با اعتقاد به بداء، فرق بین علم خالق و مخلوق - گرچه انبیا و اوصیا باشند - ظاهر میگردد (خوبی، 1384 ش: 538-540)؛ چرا که احتمال وقوع بداء از طرف خداوند، در علم ائمه (ع) وجود دارد. مهمترین اثر بداء در زمینه انسانشناسی، نفی جبرگرایی و ایجاد روحیه تلاش است. اعتقاد به اینکه میتوان سرنوشت را تغییر داد، عبد را بهسوی مولا میکشاند و او را امیدوار به استجاب دعا ساخته و از معصیت دور میسازد (طاهری، 1378 ش: ص 41)

اجتماعی

اینک به بررسی راههای گسترش عفاف در بعد اجتماع پرداخته میشود.

الف) نقش نهادهای فرهنگی

اگر مسئولین حوزه فرهنگ در سطح جامعه، ضرورت بحث «عفاف» را بهدرستی درک کرده باشند، زمینه گسترش فرهنگ عفاف فراهم خواهد آمد. در ادامه به برخی از وظایف تخصصی دستگاهها در محور فرهنگ اشاره میشود:

1. الف) وزارت آموزش و پرورش

آموزش و پرورش به عنوان بزرگترین و پرجمعیتترین نهاد آموزش و تربیتی در صورت ساماندهی مناسب، نقش بسیار مهم و مؤثری را در مهار مفاسد اجتماعی و اشاعه فرهنگ عفاف خواهد داشت. در ادامه برخی از این وظایف پیشنهاد می شود:

- بکارگیری مربیان متدین؛

- تدوین کتب؛

- برگزاری مسابقات؛ (اجرای مسابقات فرهنگی - هنری و عملی باهدف جهتهی به افکار نسل جوان با موضوع عفاف و حجاب و نظرسنجی از جوانان در تهیه طرح ها و برنامه های مناسب در زمینه عفاف)؛

- آموزش احکام شرعی عفاف و حجاب از طریق استفاده از قابلیت های علمی و تجربی طلاب آگاه و جوان در مدارس برای تقویت بنیه اخلاقی و دینی دانشآموزان؛

- روشنگری؛ (آشنا کردن جوانان - خصوصاً دختران - برای شناخت توطئهها، زمینهها، روشها و مجاری نفوذ فرهنگ غربی از طریق مدارس)؛

- تشویق؛

- تاکید بر رعایت عفاف و الگوی مدهای اسلامی و ترویج الگوهای بایسته در پوشش دانشآموزان و کلیه اعضاء مدرسه و تعریف و تبیین دقیق روابط بین افراد ناهمجنس بر اساس آموزه های دینی؛

- در نظر گرفتن امتیازات تشویقی برای مدیران، معلمان و دانش آموزانی که پوشش اسلامی را رعایت میکنند.

2. الف) سازمان صدا و سیما

امروزه صدا و سیما در متن و بطن زندگی مردم قرار گرفته است و در تأثیرگذاری عمیق آن کمترین تردید نیست. در ادامه به برخی از وظایف این سازمان اشاره خواهد شد:

- ترویج الگوهای مناسب و به تصویر کشیدن ابعاد شخصیت های الهی اسلام همچون حضرت زهرا (س) و حضرت زینب (س) و زنان نمونه معاصر، از طریق تولید فیلم و سریال؛

- به تصویر کشیدن زنان تحصیل کرده، ممتاز، متعهد و باحجاب در فیلمها و مجموعه های هنری و پرهیز از نشان دادن آنان در نقش ها و شخصیت های عامه و کمسواد؛

- نشان دادن وضعیت زنان در غرب و مقایسه آن با وضعیت زنان در ایران بهمنظور ایجاد احساس رضایت خاطر زنان ایرانی از فرهنگ دینی و پابندی آگاهانهتر آنان به عفاف و حجاب؛

- تهیه برنامه های متناسب با فرهنگ عفاف و حجاب برای کودکان و استفاده از قهرمان های عروسکی در کارتونها و برنامه های کودک؛

- اتخاذ سیاست های انضباطی در خصوص بازیگران زن صدا و سیما و جلوگیری از تجلیل و تبلیغ چهرههایی که در مناظر اجتماعی و عمومی با ظاهر و پوشش نامناسب حضور پیدا میکنند.

3. الف) وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی

بدون تردید یکی از بنیان سهیم در گسترش فرهنگ عفاف و حجاب، نهاد فرهنگ و ارشاد اسلامی است. به برخی از راهکارهای پیشنهادی در خصوص این وزارت اشاره می شود:

- هماهنگی و نظارت بر رسانه های ارتباط جمعی مانند: روزنامه ها، مجلات و محصولات سمعی و بصری، نمایش ها و ... برای توجه به فرهنگ عفاف و حجاب و رعایت آن؛

- جلوگیری از انتشار و تبلیغ کالاهای فرهنگی که با فرهنگ عفاف و حجاب مغایرت داشته باشد مانند: کتاب، فیلم، نشریات، تماشاخانه و ...؛

- نظارت فرهنگی بر اینترنت و جلوگیری از ورود و گسترش مظاهر تهاجم فرهنگی؛

- استفاده مناسب از لباسهای اسلامی - ملی در فیلم های سینمایی و عدم استفاده از این پوشش توسط شخصیت های منفی و منفور در فیلم ها.

- حمایت از انتشار نشریات تخصصی و پوشاک اسلامی

ب) نهادهای قانونگذاری و اجرایی

جمهوری اسلامی از طریق نهادهای سیاسی نیز میتواند در گسترش و تعمیق فرهنگ عفاف و حجاب نیز نقش مؤثری را ایفا نماید. در ادامه به برخی از این نهادها و وظایف آنان اشاره خواهد شد:

1. ب) نیروی انتظامی

گرچه اجبار برای گسترش فرهنگ عفاف چندان کارساز نخواهد بود ولی نظارت و وجود چنین نهادی برای حفظ عفاف بسیار مؤثر است. نیروی انتظامی به عنوان نهادی قدرتمند و تأثیرگذار در حفظ امنیت جامعه از جمله زنان، نقش مهمی در گسترش این فرهنگ بر عهده دارد، که به چند مورد اشاره می‌شود:

- اعلام حدود و ضوابط قانونی عفاف و ملاک های بدحجابی در جامعه به منظور تشخیص مصادیق آن؛
- اهتمام بیشتر به برخورد محترمانه و قانونی با افراد خیابانی، افراد بدحجاب و شبکه ها و باندهای اصلی فساد، فحشا و ...؛
- الزام اتحادیه ها و صنوف در مقابله با بدحجابی و بیعفتی؛
- نظارت و کنترل قانونی و اصولی بر وضعیت اماکن تفریحی و عمومی و ... (با مشارکت نهادها و دستگاههای ذیربط)؛
- آموزش، ساماندهی و به کارگیری نیروی آگاه زنان جهت نظارت بر رعایت عفاف زنان در اجتماع با رعایت حریم و حرمت شخصی افراد؛
- ممانعت از تولید، توزیع و نمایش محصولات سمعی و بصری غیرمجاز و نظارت بر مراکز خطرناک آلوده که باعث مخدوش شدن عفت عمومی می‌شوند.

2. ب) قوه قضائیه

- این سازمان به عنوان یکی از ارکان نظام، در گسترش و تعمیق فرهنگ عفاف میتواند بسیار مؤثر واقع شود؛ به چند مورد از نقش های این سازمان اشاره می‌شود:
- تدوین قوانین لازم و کارآمد در خصوص پیشگیری از بروز و گسترش فساد و ابتدال در جامعه؛
 - پیشنهاد اصلاح قوانین، کارآمد کردن قوانین در خصوص پشتیبانی قضایی از ضابطان، مجازات مجرمان و باندهای اصلی گسترش فساد بدحجابی؛
 - گنجاندن مفاهیم عفاف در ابعاد مختلف آن در دوره های آموزشی و تربیتی جوانان و نوجوانان بزهکار و مجرم به منظور بازپروری و اصلاح آنها؛
 - تأسیس مراکز استان ها و شهرستان های تابعه، دادسراها و شعبات ویژه برای برخورد با جرائم مربوط به بیعفتی، منکراتی و باندهای فساد و فحشا و

3. ب) مجلس شورای اسلامی

- عفاف در همه ابعاد آن از جمله مسائلی است که نبودنش در سطح جامعه، باعث تخریب چهره جامعه اسلامی میگردد. مجلس شورای اسلامی میتواند با وارد کردن قوانین صحیح و کارآمد، در متن زندگی فردی و اجتماعی انسانها، اقدامی مؤثر در گسترش فرهنگ عفاف داشته باشد، که به چند مورد اشاره میشود:
- تهیه و تصویب طرح های آسان سازی ازدواج و تأمین منابع مورد نیاز اقتصادی، فرهنگی و ... برای زوجهای جوان؛
 - توجه خاص به سیاستهای فرهنگی مصوب شورای عالی انقلاب فرهنگی با موضوع عفاف و اهتمام در تصویب قوانین لازم جهت اجرای سیاستهای مذکور؛
 - مجلس شورای اسلامی باید طرح های لازم را در مورد برخورد با قاچاق کالاها و مروج ابتدال و بیعفتی با استفاده از نظر مراجع ذی صلاح تهیه و ارائه کند؛
 - مجلس نسبت به تهیه طرح های قانونی در راستای فرهنگسازی و ارائه الگوهای مناسب برای توسعه فرهنگ عفاف اقدام نماید.

پیامدهای گسترش عفاف

انسانی که اعتقاد به اصول و ارزشهایی مانند عفاف دارد، در واقع به سرچشمه همه مهربانیها، زیباییها، پاکبها و عاطفه ها و ... ایمان دارد، که سعادت ابدی او را تضمین خواهد کرد. در ادامه به مهمترین پیامدهای گسترش عفاف پرداخته می‌شود:

الف) پیامدهای فردی

از تأثیرگذارترین پیامدهایی که گسترش عفاف به دنبال دارد تأثیر در فرد است، در این قسمت به چند مورد از پیامدهای فردی اشاره میشود:

1. الف) سلامت و آرامش روانی

اسلام برای تعدیل و رام کردن غریزه شهوت جنسی و رعایت عفت برای زنان و مردان، تکلیف معین کرده است. یک وظیفه مشترک آنان، مربوط به نگاه کردن است. زن و مرد نباید به یکدیگر خیره شوند، به قصد لذت بردن به یکدیگر نگاه کنند، بنابراین عفت نگاهبان زن از نگاه های آلوده و آسیب های احتمالی است و به زن آرامش میبخشد. رسول الله (ص) می‌فرماید:

«و از عفاف، خشنودی، آرامش و سکون، بهره، راحتی، دلجویی، فروتنی، یادآوری، اندیشه، بخشش و گذشت منشعب میشود.» (حرانی،

1389 ش: 33)

2. الف) رضایت الهی و تعالی معنوی

رعایت عفاف تعیین شده در دین اسلام وسیله ای ضروری است تا انسان بتواند روح خود را به تعالی برساند. امام علی (ع) درباره رابطه طاعت و جلب محبت الهی می‌فرماید: «مجبوب ترین بندگان در نزد خداوند مطیعترین آنها نسبت به خداوند

است. « (تمیمی آمدی، 1366:2/431) کسی که محبّ خداست باید ببیند خدا او را چطور می پسندد، اگر زن بخواهد نظر لطف و مهر خدا را به جانب خود جلب کند، راهش، رعایت عفاف در همه ابعاد آن است.

3. الف) درک لذت ایمان

از جمله آثار عفت و پاکدامنی درک لذت ایمان است. شخص باایمان، خداوند را همه جا حاضر و ناظر می بیند و باور دارد که کارهای او به وسیله فرشتگان الهی ثبت میشود و روزی مورد رسیدگی قرار خواهد گرفت. این سخن امام خمینی (ره) را به خاطر بسپاریم: «عالم محضر خداست، در محضر خدا معصیت نکنیم.» این اعتقاد بهترین مانع برابر فسادهای اخلاقی و اجتماعی است و هر قدر تقویت شود، مقاومت انسان در برابر شهوات بیشتر میشود.

امام علی (ع) می فرماید: «خداوند سعادتمندان را به وسیله ایمان (از خطر گناه) حفظ کرد و ظالمان را به خاطر عصیان و نافرمانی ذلیل و خوار گرداند.» (محمدی ریشه‌ری، 1386 ش: 6/344)

4. الف) ارزشمند شدن زن

یکی دیگر از ثمرات عفاف، گرانبه‌تر شدن زن برای مرد است. قرآن کریم پس از آنکه توصیه می کند زنان خود را بپوشانند، می فرماید: «این کار برای آنکه (به عقیف بودن) شناخته شوند و مورد تعرض قرار نگیرند، نزدیک تر است.» (احزاب، 59 / پس عفاف، احساس ارزشمندی است که موقعیتی بلندمرتبه برای زنان پدید می آورد و مردان را در محدودیت فرومی برد.

ب) پیامدهای اجتماعی

یکی دیگر از پیامدهای گسترش عفاف، پیامدهای اجتماعی است. گسترش عفاف تأثیرات بسزایی را در جامعه به دنبال خواهد داشت که در ادامه به آنها اشاره می شود:

1. ب) استحکام خانواده

عفاف و نقش آن در استحکام پیوند خانواده از جمله اهداف متعالی اسلام است که بایستی در کانون خانواده ایجاد شود. زیرا خانواده اولین و بنیادین‌ترین تشکل اجتماعی یک جامعه به شمار می‌آید. پیامبر اکرم (ص) در اینباره فرمود: «در منظر خدای تعالی، هیچ نهادی در اسلام محبوبتر و عزیزتر از خانواده بر پا نشده است.» (مجلسی، 1404 ق: 103/222). بنابراین زنان میتوانند با رعایت عفاف در همه ابعاد آن مانند رعایت پوشش مناسب، اجتناب از خودنمایی، خلوت کردن با نامحرم یا از طریق سخن گفتن شایسته و با دوری از ایجاد وسوسه‌های شیطانی؛ به استحکام خانواده‌ها کمک نمایند و سلامت جامعه را حفظ کنند.

2. ب) استحکام نظام اجتماع

هر فردی در جامعه خود، مسئول است. این مسئولیت عام است یعنی هم شامل زنان و هم شامل مردها میشود. بیشتر مسئولیتهای زنان به عفاف آنها بستگی دارد، اگر زن عفاف داشته باشد میتواند اینگونه مسئولیتهای را بر دوش بگیرد و شخصیتش بالا میرود، اما اگر عفاف خود را پاسدار نباشد، از عهده انجام اینگونه مسئولیت‌ها بر نمی‌آید و به مسئولیت‌های مادری و همسریش نیز لطمه وارد می‌آورد.

3. ب) سلامت اخلاق جامعه

آدمیان به حکم نهاد و درون خویش و بر اساس ساختار وجودی خود به عفاف رغبت دارند. عفت به عنوان یک خصلت انسانی، مبنای روابط افراد در فرهنگ اسلامی است و هر عملکردی که منافی عفت در جامعه باشد، سلامت اخلاق جامعه را به مخاطره خواهد انداخت. از این رو باید هر چه به سلامت جامعه لطمه میزند، ریشه کن شود و هر چه سلامت اخلاق جامعه را تضمین میکند تقویت گردد. در جوامعی که حجاب نیست، اخلاق جامعه به شدت آسیب‌دیده و برای اصلاح اخلاق جامعه چاره‌های جز بازگشت به ارزش ریشه‌ای عفاف، وجود ندارد.

4. ب) مسئولیت‌پذیری اجتماعی

هر انسانی در برابر خود و جامعه انسانی خود متعهد و مسئول هست. چنانچه در قرآن کریم می‌فرماید: «گوش و چشم و دل، همگی مسئولند؛ در برابر کارهایی که انجام داده اند از آنها سؤال میشود.» (اسراء 36/). این مسئولیت عام است؛ زنان و مردان در برابر اعمالی که انجام می دهند چه در خانواده و چه در اجتماع مسئول هستند و در برابر کوچکترین تخلف و عدم مسئولیت باید در پیشگاه الهی در قیامت حساب پس بدهند.

نتیجه

اهمیت «عفاف» به عنوان یکی از اساسیترین قوانین الهی، بر هیچ متفکری پوشیده نیست و دین مبین اسلام با طرح و تأکید آن، تدابیری اساسی در حوزه خانواده و اجتماع اندیشیده است. امروزه نیز باید برای گسترش عفاف در جامعه جهت ایجاد امنیت اجتماعی اموری از جمله امر به معروف و نهی از منکر، تقویت باورهای دینی و معرفی الگوی مناسب به فرزندان، تربیت صحیح آنان و... را به کار بست. پس اگر مردم خواهان جامعه‌ای سالم هستند، همه باید پاسدار «عفاف» بمانند. پس در یک سو زنان جامعه اسلامی باید از خودنمایی، خودآرایی و دلربایی در محیط بیرون از خانه پرهیز کرده و مردان جامعه نیز از چشم‌چرانی و هوسرانی خودداری نمایند. از سوی دیگر نظام

اسلامی هم با توجه به امکانات و مقدوراتی که در اختیار دارد باید با تمهیدات کارشناسی شده و برنامه ریزی دقیق، زمینه ازدواج به هنگام جوانان را فراهم نماید و تمام تلاش خود را جهت آلوده نشدن جوانان به انحرافات اخلاقی به کار گیرد.

کتابنامه

*قرآن کریم.

1. احسایی، ابن ابی مجهور، (1405 ق)، عوالی الآلی، قم: سیدالشهدا (ع).
2. پاکتژاد، رضا، (1369 ش)، اولین دانشگاه و آخرین پیامبر (ع)، تهران: کتابفروشی اسلامیة.
3. تمیمی آمدی، عبدالواحد بن محمد، (1366 ش)، تصنیف غررالحکم و درر الکلم، محقق مصطفی درایتی، قم: دفتر تبلیغات، چ 1.
4. حرانی، ابو محمد، (1389 ش)، تحف العقول، ترجمه محمد مهدی سازندگی، قم: نوید.
5. حرانی، ابو محمد، (1382 ش)، تحف العقول، مترجم جنتی، تهران: موسسه امیرکبیر.
6. حر عاملی، محمد بن علی، (1409 ق)، وسایل الشیعه، قم: آل البیت (علیهم السلام).
7. دهخدا، علیاکبر، (1373 ش)، لغتنامه دهخدا، تهران: دانشگاه تهران، چ 1.
8. راغب اصفهانی، ابی القاسم الحسین بن محمد، (1378 ش)، المفردات فی غریب القرآن، تهران: آرایه، چ 1.
9. رسولی محلاتی، سیدهاشم، (1386 ش)، غررالحکم و درر الکلم آمدی (ره)، تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی، چ 10.
10. طریحی، فخرالدین، (1381 ق)، مجمع البحرین، تهران: مکتب المرتضویه، چ 1.
11. کلینی، محمد بن یعقوب، (1365 ش)، الکافی، تهران: دارالکتب الاسلامیه.
12. کلینی، محمد بن یعقوب، (1363 ش)، درخشان پرتوی از اصول کافی، مترجم محمدحسین همدانی نجفی، قم: چاپخانه علمیه قم.
13. مجلسی، محمدباقر، (1404 ق)، بحارالانوار، بیروت: الوفا.
14. محمدی ریشه‌ری، محمد، (1386 ش)، میزان الحکمه، قم: دارالحديث.